

Fig. 1. Greve. Ydre, set fra Syd,

E. M. 1946

GREVE KIRKE

TUNE HERRED

Kirken synes i 1500'rne og i saa Tilfælde vel allerede i katolsk Tid at have hørt under Roskilde Kapitel¹. I 1600'rne laa den under Kronen², men ialfald 1674 maa den være kommet til Geddesdal (sml. †Alterklæde, S. 967 og †Mindetavle S. 974), under hvilken den nævnes 1702³. Engang efter 1705 (sml. Alterskranke S. 968), og inden 1708 (sml. Klokke Nr. 1 S. 974) er Kirken atter blevet overtaget af Kronen, der 1719 skødede den til Højesteretsassessor Peder Benzon til Geddesgaard⁴, blandt hvis Ejere nævnes Michael W. Gjoe (sml. Dørfløj S. 974). Kirken overgik til Selveje 28. September 1911.

Kirken ligger paa et mod Øst og Nord svagt faldende Terræn i Byens syd-østre Udkant. Kirkegaarden hegnes for den gamle Dels Vedkommende af middelalderlige Mure af Munkesten og Kridtkvadere; disse Materialer optræder snart blandet, snart hver for sig, enkelte Steder paa en Syld af meget store, delvis rejste Kampesten. Paa en kort Strækning i Øst, nær nordøstre Hjørne, danner Skolebygningen Skel, og i Vest ud for Taarnet er den østre Præstegaardslænge bygget ind paa Kirkegaarden, saaledes at der kun er ca. 3 m mellem denne og Taarnet. I Nord ud for Vaabenhuset er der en senmiddelalderlig Portal (Fig. 3) med Port og Fodgængerlaage, begge falsede og af-

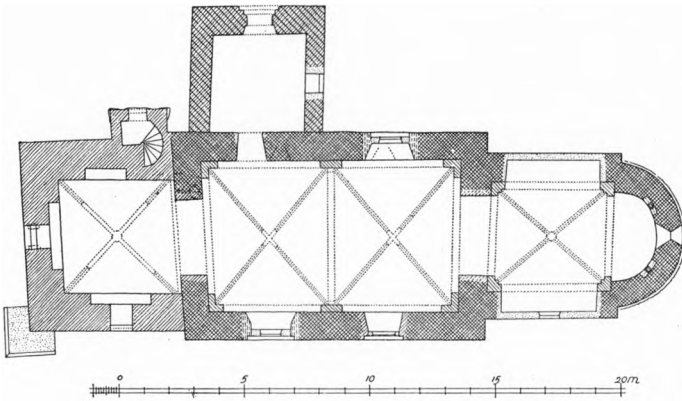

Fig. 2. Greve. Plan. 1:300. Maalt af C. G. S. 1932.

dækket med meget høje Fladbuer. Af Portens fem Kamtakker er de tre øverste paa den udvendige Side prydet med en lille, aftrappet Blænding, der for den midterstes Vedkommende krones af et Savskifte; paa den indvendige Side har kun den midterste Kamtak en Blænding. I Østmuren er der en ligeledes falset og fladbuet Laage, som nu kun fører til Skolens Grund, og i Syd ret nær det gamle Sydvesthjørne er der bevaret en falset Pille fra en Laage eller Port, der har ført ind til Præstegaardshaven. Kirkegaardens Udvidelser i Nordvest og Syd hegnes af Teglstensmure med indvendige, fladbuede Spare-blændinger.

En muret Grav (Fig. 3) under en †*Kirkerist* blev 1922 afdækket i Portalens Fodgængerlaage. Graven, der maaler 176 cm i Længden, 88 cm i Bredden (o: Laagens indvendige Bredde) og 88 cm i Dybden, er sat af blandet Materiale: Kridtkvadre, Munkesten og smaa, gule Sten i sparsom Mørtel; Gulvet er lagt af gule Sten paa Fladen. Der fandtes intet Spor efter Ristens Anbringelse. En 37 x 13 cm stor Kridtkvader i Østsiden bærer Bogstaverne A C S : F understreget af en Rille.

En †*Kirkelade*, »som bruges aarlig til at lægge Kirkens Korn udi«, nævnes 1620 (Synsforretn.).

Kirken bestaar af romansk Apsis, Kor og Skib, senromansk Vaabenhus i Nord og sengotisk Taarn i Vest; et †Kapel paa Kirkens Nordside var sikkert middelalderligt. Orienteringen har sydlig Afgivelse.

Det oprindelige Anlæg er opført af Kridtkvadre med nogen Iblanding af smaa Fraadstenskvadre. De ud- og indvendige Mure er nu dækket af tykke Puds- og Hvidtelag, men bag Vaabenhus og Taarn staar Murværket uden moderne Overfladebehandling. De veltildannede Kvadre er af stærkt varierende Størrelser og Skiftegangen ret ujævn med utallige smaa og store Overfalsninger. I Korets Overvægge er der anvendt en Del Fraadsten, som paa et enkelt Sted

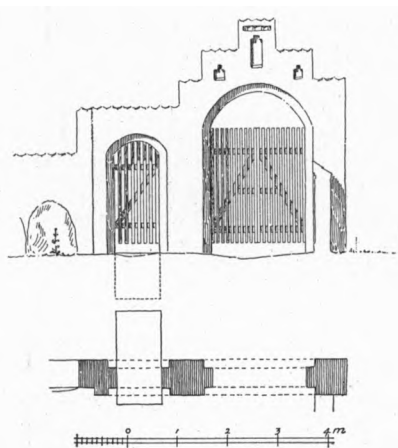

Fig. 3. Greve. Kirkegaardens Nordportal. 1:150. Maalt af Knud Barfoed 1915. Graven under $\dagger$ Kirkerist i Laagen indtegnet af El. M. (S. 959).

muren; Stikkene er sat af veldannede Kilesten, og Væggenes grove Pudslag er ført ind paa de smige Karme. Af de oprindelige Døre er den nordre omdannet i Lysningen, den søndre helt forsvundet.

Apsiden er i det *Indre* rigt udformet med en 25 cm dyb, søjledelt Blænding (Fig. 4) paa hver Side af det høje, stærkt smigede Vindue; Blændingerne, hvis Bund ligger ca. 20 cm over det nuværende Gulvniveau, er 2 m høje og afdækket med Tvilling-Rundbuer, der har forsænkede Tympana. De slanke, fritstaaende Kridtstensøjler har over Plinten Base med attisk Profil og fire Hjørneknopper samt Halsring og Terningkapitæl; Kapitæler og Bueslag er dekoreret med Riller, som er indskaarne i Kridtstenene. Det lille Rum dækkes af en oprindelig Halvkuppelhvælving. Triumfbuen har et meget uregelmæssigt Forløb, men kun for Vangernes Vedkommende kan der være Tale om senere Forhugning.

Kirkens tre romanske Taggavle er ret omhyggeligt udført, med udglattede Fuger, der flere Steder bærer Kvaderridser. De indvendige Sider af Skibets Gavle er oversvummede med et paa sine Steder indtil 0,5 cm tykt Lag Hvidtekalk; man kan af den Maade, hvorpaa Kalken er »løbet«, se, at den er paaført i tyktflydende Tilstand (og derfor muligvis ved Hjælp af Murske). Korets Østgavl har tilsyneladende ikke haft et saadant Kalklag, men dens Murværk er til Gengæld jævner, og Kvadrene er mere glathugne. I denne Gavl findes en meget smukt udført Dør (Fig. 5) til Apsidens Loft; mod Vest, hvor Aabningen har Karmanslag, er den afdækket med en Rundbue hugget i en Monolit med uregelmæssig Kontur, mod Øst er Afdækningen derimod vandret og bestaar nærmest Anslaget af en Egeplanke. Til Fæstelse af Stabler og Lukketøj for den lille Dørfløj, der har aabnet sig mod Apsideloftet, findes i Syd een og i

i Syd er rulskiftetillede. Kvadrene i Overvæggene og udvendig i Skibets Vestgavl er alle ophugget med Økse for Fæstelse af et ca. 0,5 cm tykt, groft Pudslag. Apsiden har Hulleds-Sokkel af Fraadsten, men ingen Gesims; dets Østvindue, der for faa Aar siden er genaabnet i ydre Murflugt, maaler udvendig 162 x 84 cm, i Lysningen, der er ændret lidt, ca. 122x30 cm og indvendig 160x105. I Koret er ethvert Spor af oprindelige Vinduer forsvundet ved en i moderne Tid foretagen Ombygning af Langmurene, men i Skibet, hvis Murhøjde er ca. 4,7 m (Vest for Vaabenhuset), ses over de senere indbyggede Hvælv Rester af tre Vinduer, to i Nord og eet vestligt i Syd-

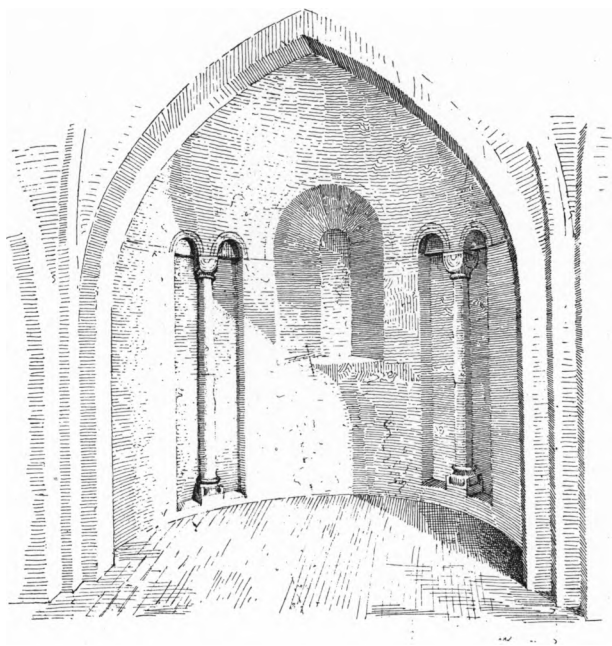
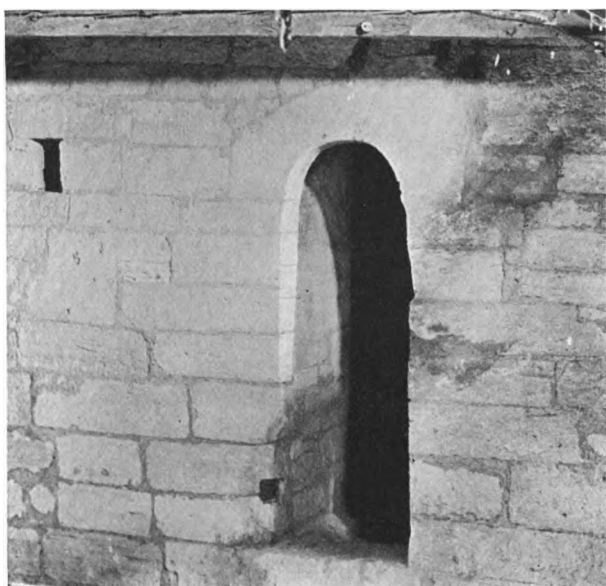

Fig. 4. Greve. Det Indre af Apsiden. Efter Tegning af O. V. Koch 1893 (S. 960).

Nord to indmurede Egeklodser. Mens der paa Korets Østgavl, som hviler oven paa Apsidens Halvkuppelhvælv, og som tilsyneladende er opført i Forbindelse med dette, ikke ses Spor efter nogen Bjælke, findes paa begge Sider af Triumfmuren og paa Skibets Vestgavl Bjælkeaftryk, der viser, at de to sidstnævnte Gavle som sædvanlig er opført efter Tagværkets Rejsning; tre Bjælker er delvis indmuret i Gavlene. Der findes ingen Spor efter flere Bjælker eller efter et fladt Loft, men da Bjælkerne her har ligget oven paa Murkronen, kan saadanne Spor være forsvundne. Udsparinger for Skraastivere i tre Skifter Kvadre paa Vestsiden af Triumfbuen viser, at Tagstolen har været af almindelig romansk Type.

Tilføjelser og Ændringer. Vaabenhuset (Fig. 6—7) foran Skibets Norddør maa tilhøre 1200'ernes første Halvdel. Murværket, som for alle afdækkede Partiers Vedkommende er af Munkesten (25—36 x ca. 12 x 7,5—8 cm, 10 Skifter: 97 cm), er i forskellig Murtykkelse fra Side til Side; fra Loftsrummet ses dog enkelte Kridtkvadere i Murværket over Døren. Flere Steder findes velbevarede romanske Fuger, fremspringende, glatte og skraat afskaarne i Over- og Underkant (sml. Fagordbog S. 16, Fig. 6e). De lave Flankemure har fire Skifter under den moderne Gesims et Savskifte med skævtstillede Tænder, og et tilsvarende findes lidt over Taggavlens Fodlinie. Det sidstnævnte tangerer den rundbuede, falsede Dør, hvis udvendige Karme og Stik er udført af Formsten; langs Stikket er der et Prydskifte af svagt krummede eller lige Løbere; Dørens

K. W. 1946

Fig. 5. Greve. Dør i Overvæggen mellem Kor og Apside, set fra Vest (S. 960).

indre, skraa Smige er vandret afdækket med Planker. Gavlfeltet, som mod Tagfladerne begrænses af et udkraget, paa Undersiden afrundet Rulskifte, der ved Gavlfoden løber af paa et 8 Skifter højt, ca. 80 cm bredt ligeledes udkraget Felt, er i hele sin Udstrækning muret i Siksakmønster. Umiddelbart under Gavlspidsens lille, plumpe Kridtstenshoved -er der et rektantet Vindue, som ikke er gammelt, men dets indvendige Afdækning tyder dog paa, at der oprindelig har været en lille Aabning paa samme Sted. Gavltrekantens Murværk er kun een Sten tyk og — paa Grund af Mønstermuringen — opført som to Halvstensmure uden Forbandt. Østmurens Vindue er nyt, og ny er ogsaa den lille Toptinde, Bjælkelag og Tagværk, der dog kun har en lidt højere Rejsning end det oprindelige.

Hvælvene i Kor og Skib er sikkert samtidige, fra o. 1400; de hviler paa Hjørnepiller, der i Koret har Halvstens Fremspring for Ribberne, ufalsede Vægpiller (i Skibet), spidse Helstens Buer og Halvstens Ribber med skarp-rygget Profil (Fig. 12), som minder om Ribberne i Aagerup Skibs Østhvælv (S. 738, Fig. 4). Korets Ribber mødes i en Toprude, og Skibets, der støttes af Konsoller, hvoraf flere har Form som Menneskehoveder (Fig. 9—10), er rektantede paa det øverste Stykke; ogsaa Gjordbuen hviler paa Konsoller (Fig. 8 og 11), af hvilke den ene er formet som et Menneskehoved. Hvælvene er kun svagt indskaarne og har alle haft Helsten brede, rulskiftestillede Overribber, der nu er helt eller delvis forsvundne.

Taarnet er opført i to Afsnit, af hvilke det nederste næppe kan være yngre

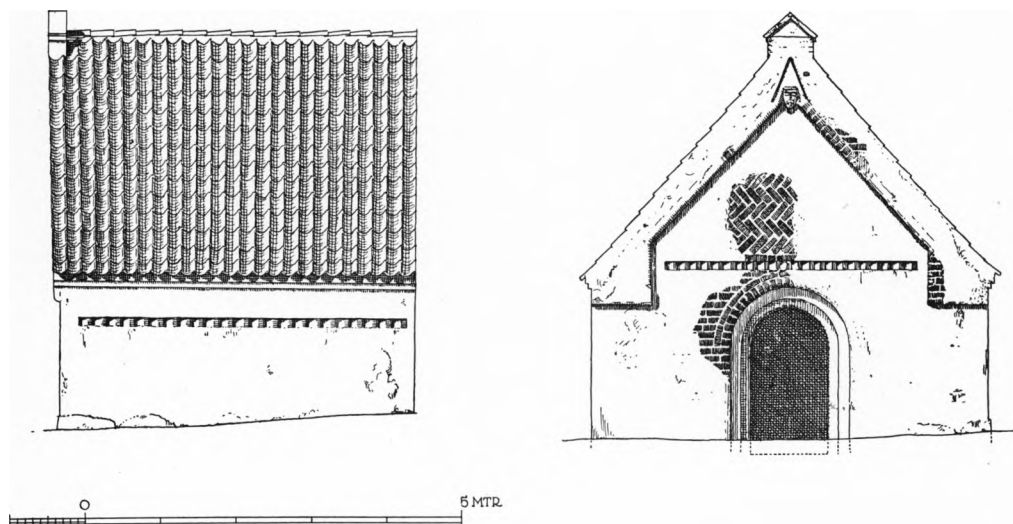

Fig. 6—7. Greve. Vaabenhus, Vestside og Gavl. 1:100. Maalt af C. G. S. 1930 (S. 961).

end 1400'ernes Begyndelse, hvorimod det øverste sikkert tilhører Tiden hen mod 1500'rne. Skellet mellem de to Byggeperioder markeres i det ydre ved en Afsats i Murene mod Syd, Vest og Nord, i det indre ved et Binderskifte i samme Højde. Taarnets Underdel er opført uden synlig Syld, af Munkesten (28x13,5x9—9,5 cm), som ialfald indvendig er lagt i Munkeskifte; Fugemørtelen er ret grov, og Fugerne, der bærer Spor efter at være glattede med Murske i begge Sider, er nærmest ryggede. Det høje Taarnrum har til hver af de frie Sider slanke, spidsbuede Spareblændinger, hvis Saal ligger ca. 60 cm over Gulvet; den nordre er af Hensyn til Trappen smallere end de øvrige. I Syd- og Vestblændingen har der været et meget højt, smalt, falset, spidsbuet Vindue, der nu begge er omdannede i ydre Murflugt; af det vestre er det faldede Stik dog bevaret over et retkantet Vindue. Gennem Skibets Vestgavl er der brudt en spidsbuet Arkade med forneden skraakantede Kragbaand. Rummet dækkes af et Krydshvælv med Halvstens Skjoldbue mod Skibet og Kvartstens Ribber, der forneden har skarprygget Profil og foroven mødes i en Toprude; paa Oversiden er Hvælvet kun svagt indskaaret, uden Overribber. Trappehuset i Nord, der i første Byggeperiode er ført op til samme Højde som Taarnet, har fladbuet Underdør, rund Spindel af Formsten og Loft af fladbuede, udkragede Binderstik. Af Overdøren er kun de fire nederste Skifter samtidige med Taarnets ældste Del, men ved *Taarnets Forhøjelse* blev Døren fuldført i den planlagte Bredde og overdækket med et lige gennemløbende, fladbuet Stik, der er affaset til begge Sider. Forhøjelsen er opført af mindre Munkesten (26,5—27 x 12,5 x 9—9,8 cm) end de nedre Partier, Fugemørtelen er finere, og Fugerne er ridsede med skraatstillet Murske. Fra det lave, mørke Mellemstokværk er der brudt en Aabning til Skibets Loft. Klokkestokværkets

K.W.1946

Fig. 8—11. Greve. Konsoller. 8 og 11 for Gjordbuen, 9—10 for Ribber i Skibet (S. 962).

ene nordre Glamlhnl er lige gennemløbende og bredt spidsbuet, de øvrige, to mod Øst og tre tætsammenstillede mod Syd og Vest, er fladbuede og falsede. Østgavlen prydes af otte Høj blændinger, af hvilke de seks er samlet parvis om en Halvstens Stav; Afslutningerne er spidse, runde eller vandrette, men gør for fleres Vedkommende Indtryk af at være ændrede. Under de to Midtblændinger, der hver omslutter en lille, spærdækket Blænding, er der en lav, fladbuet Aabning. Gavlen har syv delvis ommurede Kamtakker, og den nederste mod Nord har paa Nordsiden en smal, vandret afdækket Højblænding. Vestgavlen, som er fornyet, har en fladbuet Aabning svarende til Østgavlens og et tilsvarende Antal Kamtakker.

Skibets Vinduer er alle omdannede i Lysningen i moderne Tid, men det østre af Sydvinduerne er afdækket med en gotisk Spidsbue, det vestre med en flad Kurvehanksbue, sikkert fra Baroktiden, og en tilsvarende Afdækning findes over Nordvinduet.

Det †»Kapel norden ved Kirken ... er et ganske Kvarter sunken og mere fra Kirken med Tag og Mur og Gavlen især forneden udsunken fra Taget. Og samme Kapel kan ikke længe staa uden det bliver slet nedertaget og omsættes« eller hjulpen paa anden Maade (Synsforretn.). Om dette Kapel, der sikkert har været middelalderligt, findes ingen Mindelser ved Kirken; men det kan næppe have ligget andre Steder end paa Korets Nordside og har da muligvis oprindeligt været opført som Sakristi.

Fig. 12. Greve. Ribbeprofil i Kor. 1:10. Maalt af El. M. 1946 (S. 962).

Under Koret findes en rektangulær *Gravkælder* fra 16- eller 1700'rne, 3,50 m i Nord-Syd og 2,56 i Øst-Vest, dækket af en Tøndehvælvning. Vægge og Loft staar groft pudsede; de første bestaar af Munkesten, vistnok dog mest Brokker, i uregelmæssigt Skifte, dog synes Østvæggen for største Delen at være af Kridt; Loftet er muret dels af Munke-

Fig. 13. Greve. Indre, set mod Øst.

P. N. 1915

sten dels af smaa, gule Sten, mens Gulvet er lagt af smaa, gule Sten paa Fladen. Rummet modtager Lys fra et lille, rektangulært Vindue midt paa Korets Sydside, 33 x 27 cm, uden særlig Indfatning; en groft gennemhugget, fladbuet Kanal fører skraat ned i Kælderen. Døren, omtrent midt i Vestvæggen, har Dørfals mod Rummet med 2x2 svære Jernstabler til Fløj-døre; Aabningen var tilmuret med Munkesten og smaa, gule Sten, og Passagen bagved opfyldt af Sand. Østligt i Kælderens Nordvæg findes en 24 cm dyb, rektangulær Niche, 129 x 155 cm, overdækket af en forraadnet Træplanke. Paa Væggen over og Øst for Nichen er der svage Rester af en sortmalet Streg. Kælderen undersøgtes 1922. Der fandtes kun Knogler, der var kastet ned fra Kirkegaarden gennem Vindueskanalen samt nogle forrustede Stumper Kistebeslag og Hanke af barok Karakter.

Kirken staar med hvidtede Mure, gotiserende Vinduer og nyere, teglhængte Tagværker. En stor Støttestøtte mod Taarnets Sydvesthjørne er moderne, og det samme gælder Korets Langmure, der er opført i Begyndelsen af 1870'erne.

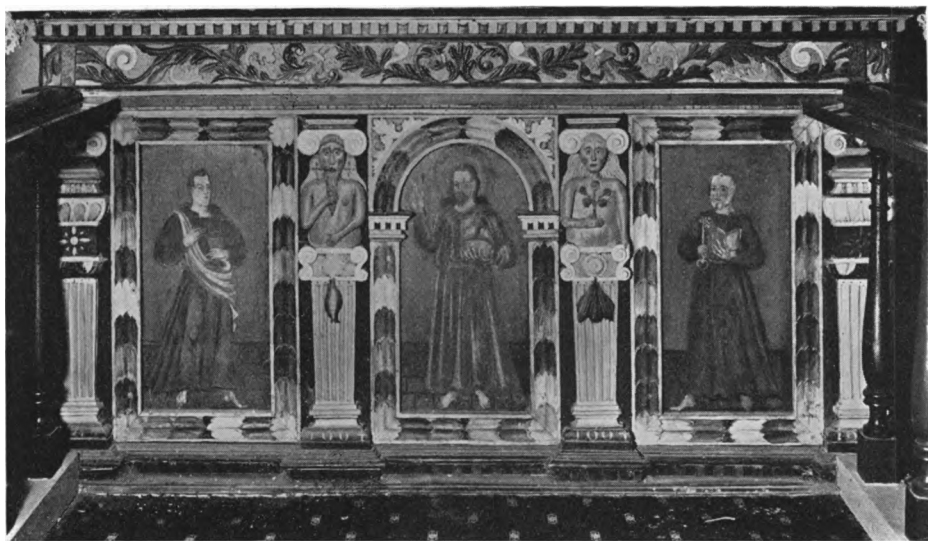

Fig. 14. Greve. Alterbordsforside, stafferet 1604 (S. 966).

K. W. 1946

†KALKMALERIER

I Apsidens Vindue afdækkedes 1875 paa Smigene to Engle, som holdt en Krans (Kornerup); de antagelig romanske Malerier blev overhvidtede, inden der havde været foretaget en sagkyndig Undersøgelse.

1908 fandtes der sorte Trappeornamenter med røde Konturstreger paa Ribberne og langs Gjord- og Skjoldbuer afvekslende hvide, røde og sortgraa Tværbaand med røde Konturstreger, sikkert fra en sengotisk Dekoration. Herover var der o. 1700 malet en meget løstsiddende Udsmykning af sortgraa Blomster (sml. †Mindetavle S. 974). »Væggene havde en Tid lang været rødbrune, senere knaldgule«. Det fundne overhvidtedes.

Den nuværende Dekoration i Kor og Apsis er udført af J. Kornerup o. 1876.

INVENTAR

Alterbordsforside (Fig. 14) i Overgangsstil mellem Ung- og Høj-Renaissance, fra samme Værksted som den i Reerslev (S. 1005), af Eg, med malet Aarstal 1604, men Snitværket snarest en halv Snes Aar ældre. Af Forsidens tre Felter har det midterste en Arkade med profilerede og tandsnittede Kapitæler, de flankerende er rektangulære; alle tre Felter har omløbende Rammeværk med brede, trefligede Bladskæl, og i det midterstes Buevinkel er der stærkt fligede Akantusblade. Buefeltet flankeres af naive, joniske Hermer, en mandlig og en kvindelig, mens joniske Halspilastre, ligesom Hermerne med riflede

P. N. 1916

Fig. 15. Greve. Herme paa Prædikestolsopgang 1617 (S. 971).

K. W. 1946

Fig. 16. Greve. Prædikestolsfelt 1617 (S. 970).

Skafter, staar paa Ydersiderne. Over Arkitravens Perlesnor har Frisen symmetrisk Bladværk i Ung-Renaissance med Volutter og Fantasihoveder. Bunden er prikhugget. Under Gesimsen et Tandsnit.

Stafferingen er fornyet, formodentlig 1875 og delvis opfrisket paa det gamle Grundlag. Fyldingernes stive Malerier forestiller Kristus med Rigsæblet i Midtfeltet, flankeret af Peter med Bog og Nøgle (mod Syd) og Johannes med Kalk og Slange. Rammeværket er holdt i brogede Farver, lysblaat særlig fremtrædende. Paa alle Herme- og Pilasterbaser gentages Aarstallet. Kortsiderne er glatte, af Fyr, og stafferet i ny Tid: en Fylding med Blomster og Frise svarende til Forsidens.

†*Alterklæde* med Aarstallet 1674 samt Holger Vinds og Margrethe Geddes Initialer (Præsteindb.).

Som *Alterprydelse* tjener et Krucifiks, hvis Tilblivelse oplyses af en malet Indskrift under Korset: »Fjeldskov 1875, I. C. Gottschalck d. 4. August 1875, Roskilde«. ⁵

Den tidligere †*Altartavle*, hvis Alder og Udseende kendes fra Regnskaber, Præsteindb. 1759 og Kornerups Omtale, leveredes 1619 af Brix Snedker i Ros-

kilde, som 1618 modtog 265 Mark for en ny Altertavle af sit eget Tømmer og et Sæde hos Alteret ved den ene Side at bruge til Skriftestol. 1619 fik han selvanden i to Dage hver Dag seks Maaltider Mad, da han opsatte Tavlen. Denne har ifølge Præsteindberetningen været af »Billedhuggerarbejde« og har sandsynligvis svaret til Kagstrups Tavle fra 1616, idet Præsteindberetningen taler om de to halve Parter af Tavlen, hvormed sikkert maa menes Storstykkets to Arkader, der enten som ved Kagstrup har været adskilt af en Herme eller af en til de flankerende Storsøjler svarende Søjle. I Postamentfremspringene har der været Nicher, hvori de tre Evangelister⁶ har staaet med deres Tegn. Om Stafferingen oplyser en Synsforretning 1620, at der findes en ny Altertavle, som skal stafferes, og Katekismus og Børnelærdom med forgyldt Bogstav paasættes. Senere beskriver Præsteindberetningen den malede Udsmykning: »Den halve Part præsenterer Aaron i ypperstepræstlig Dragt med et Bæger i højre og et Røgelsekar i venstre Haand, omkring ham er malet Pagtens Ark, det Røgelsesalter, Lysestagen med de syv Lys, Bæger, Skaaler etc.; ovenover staar: Typus ex umbra sacerdotii Christi (»Christi Præsts Billede«). Neden under staar Ebr. 6,19. — Den anden halve Part præsenterer Jesum til Bords med de 12 Apostle, ovenover staar: Sacræ coenæ institutio (»det hellige Maaltids Indstiftelse«), nedenunder 1. Cor. 10,16... Oven over Altertavlens Dele staar 1. Petr. 2,24«. Denne Staffering maa have hidrørt fra Fru Margrethe Geddes Istandsættelser i Kirken 1686 (sml. †Mindetavle S. 974). Tavlen blev nedtaget paa Foranledning af J. Kornerup, for at Apsiden bedre kunde komme til sin Ret. Han beskriver Tavlen som uden Betydning, »hverken som Oldsag eller Konstværk« med to smaa, slette Malerier paa Træ⁷.

Altersølv. Kalk fra o. 1800, stemplet med Københavns Byvaaben, 20 cm høj, med rund, profileret Fod paa bred Fodplade, trinde, indknebnede Skaftled, flad, midtdelt Knop; udsvajet, forhøjet Bæger. Under Fodpladen Mestermærke for Hans Christian Winther (Bøje 690). *Disk* med graveret Cirkelkors og samme Mestermærke. *Oblateske* fra o. 1700, trind, med bølget Fodplade og Laagrand samt profileret Bølgeliste paa Laaget, omsluttende et graveret Kors, hvis Arme har trekløverformede Afslutninger; Mestermærke for Nicolai Munch, Køge (Bøje 1965).

Sygekalk i barok Form, med tilhørende Oblatgemme og Vinflaske, samt *Disk*, alt fra o. 1850 og stemplet: P. Hertz.

Alterstager fra o. 1650—1700, i svære, barokke Former, 42 cm høje. Den kraftigt profilerede Fodskaal hviler paa tre flade Kuglefødder, Skaftet har to flade Kugleled om en stor Midtkugle, Lyseskaalen er ganske flad omtrent som Kildebrønde (S. 986).

Alterskranken er ny, men har fra den tidligere Smedejernsskranke bevaret Laagen med Aarstallet 1705, indslaaede Barokranke paa den flade Ramme,

Fig. 17. Greve. Prædikestolsfelt 1617 (S. 970).

P. N. 1915

der omslutter spinkle Ranker i Rundjern, og øverst en Krans af Palmegrene med femtakket Krone over F M G (Fru Margrethe Gedde).

Døbefont, romansk, af Granit, Roskildetype⁸. Kummen, der ikke har Af-løb, maaler 78 cm i Tvm. Foden er keglestubformet over en Platte. Tidligere stod Fonten graaligt overmalet, men er nu renset. Paa Kummens Kant er dog bevaret nogle sorte, skablonagtige Mønstre af 1700tals-Type.

Daabsfade af Tin. 1) 1618, stort, glat, 78 cm i Tvm., med dyb, næsten halv-

Fig. 18. Greve. Stolestader 1652 (S. 972).

K. W. 1946

kugleagtig Fordybning, stemplet med kronet Rose og Mestermærke: I ? for Isak Kandestøber i København, som nævnte Aar leverede et 22 Punds Tinfad for 16 Daler (Rgsk.).

2) 1842, lille, 29 cm i Tvm., fladt halvkugleformet med smal, glat Rand; stemplet med Københavns Byvaaben 1842 og C. M. Svanbergs Initialer.

Daabskande, lille, slank, udbugende, med Mestermærke for Svanberg.

**Fontelaag*, af Eg, fra o. 1625, med en stor Kassetterose og udenom et Bælte med afvekslende Rosetter og Firkanter. Noget defekt; i Køge Museum.

Prædikestol (Fig. 15—17) i Renaissance, malet 1617 (Rgsk.). Om Snedkeren oplyser Regnskabet kun, at Brix Snedker i Roskilde 1617 fik Betaling for Prædikestolsopgangen (»det skack Pernille ved Prædikestolen«), men hverken Stol eller Opgang svarer til Brix's Maner, og han har derfor sikkert kun optraadt som Entreprenør, idet Snitværkets selvstændige Udførelse tyder paa, at han har søgt Hjælp hos en anden Snedker i Byen — den samme Snedker, der

K. W. 1946

Fig. 19. Greve. Topstykke paa Stolestadegavl 1652 (S. 973).

har hjulpet ham ved Prædikestolen i Tune — og ikke nøjedes med sine egne Svende. Stolen, der er noget omsat og ændret, bestaar af fire Fag, hvis Fyldinger indeholder Relieffer af Bebudelsen, Hyrdernes Tilbedelse, Opstandelsen og Kristi Daab, de sidste to Fyldinger ombyttede ved en senere Reparation. De indrammende Arkader har alle ensartede Hermer med Volut-Arme, men rigt skiftende, kartoucheformede Bueornamenter, kronet af Frugtkurve og med Putti, Engle, Englehoveder eller Enhjørninger i Buevinklerne. I Kartoucher under Arkaderne er der indsnittede Skrifthenvisninger: »Lucas 1. Capi«, »Lucas 2. Cap.«, »Christi Operstan.« og »Matthei det 8. Cap.«. Paa Hjørnerne staar Kvindehermer med fremdragne Volutkapitæler: Maadehold, Tro(?), Kærlighed, Retfærd. En femte Herme (ved Væggen), noget højere, med nøgen, svungen Krop og Volut-Arme, synes skaaret af samme Haand som Opgangspanelet, men stammer andetstedsfra, muligvis fra den forsvundne Altertavles Topstykke. Maadehold synes ikke at sidde paa oprindelig Plads, og en manglende Profilplade over Retfærdighed vidner om, at Stolen har undergaaet en Istand-sættelse. Stolen hviler paa en Stolpe med affasede Kanter, delvis skjult af en karnisformet Underbaldakin, hvis Form ikke ganske passer til Stolens, og som forneden afsluttes med en flad, drejet Kugle; paa to af de svagt profilerede Hjørnelister sidder der et Par smaa Løvehoveder.

Den samtidige Opgang, der som nævnt er leveret af Brix Snedker, har to

Fyldinger, den nederste flankeret af Kvindehermer (Fig. 15) med fremdragne Volutkapitæler, Pude bag Nakken og Skafter med to Kogler, der er ophængt i en Ring med Sløjfe og nedhængende Kvast. De er nøje beslægtede med Prædikestolens Hermer, men synes dog ikke gjort af disses Snedker. Frisefeltet er afbrudt af Krumknægte med smaa Englehoveder omfattende en Kronliste med Fladsnit under den brede, flade Haandstang. Til venstre for Trappen sidder ogsaa oprindeligt Opgangspanel med to Fyldinger i enkelt profileret Rammeværk.

Den samtidige, sekssidede Himmel har som Nedhæng en sammenhængende Række af smaa, trefligede Blade, og paa Hjørnerne er der Krumknægte med Englehoveder; de kartoucheagtige Topstykker omfatter Englehoveder. Undersiden er korsdelt af Profillister, i hvis Sammenstød et Hul minder om den forsvundne Due.

Stolen staar nu egetræsaadret med hvide Relieffer (hvor den oprindelige brogede Staffering dog hist og her slaar igennem), grumsetbrune Hermer, forgyldt Fladsnit og graabrun Underbaldakin med hvide Lister og Løvehoveder. I Frise- og Postamentfelter er der gylden Fraktur med sirlige Initialer, foroven: Jac. 1,21, forneden: Esa. 7,14, Esa. 9,6, 1. Cor. 15,14 og Gal. 3,27. I Opgangens Felter er malet Moses med Lovens Tavler og den velsignende Kristus, Staffering iøvrigt som Stolens. I Frisen: Joh. 1,17, i Postamentfeltet: Zachar. 11,7. Ifølge Præsteindberetningen 1759 stod »paa venstre Haand af Opgangen«: Exod. 4,12 og paa højre Haand 1. Reg. 22,14. Himmels Englehoveder er hvide, Bunden blaa, Rammeværket blaagraat, Fladsnittet forgyldt. I Frisen Esa. 58. — 1617 fik Jacob Maler i København 30 Sietdaler for at male og staffere Prædikestolen; men alle de danske Indskrifter og Opgangens Malerier hidrører sikkert fra Istandsættelsen 1686 (sml. †Mindetavle S. 974); den øvrige Staffering er fra 1800'rne.

Stolestaderne (Fig. 18) stammer alle fra Caspar Lubbekes Værksted og er sikkert samtidige med Herskabsstolens Gavle, der bærer reliefskaaret Aarstal 1652. *Herskabsstolens* to Gavle og Dør, der før 1940 stod som Panel i Korbuen, er nu opsat som østligste Stol i Nordrækken (sml. Fig. 18). Hver Gavlplanke har tre joniske Pilastre med skællagte Skafter og Prydbælter, der sikkert har indeholdt Intarsia. I Postamentfeltet er der en Maske flankeret af Smaafelter med Fladsnit, over Frisen en Æggestavliste. De rigt udformede Topstykker bestaar af et rankeindrammet Felt, der holdes af to Engle; i det ene reliefskaaret: AN AMD, i det andet: NO 1652. Døren, der har bevaret sine gamle Bukkehornshængsler og Fjederlaasen, er af Lubbekes vanlige Type med Bladbøjler foroven og forneden i Fyldingen. Samtidig med Nyopstillingen afrensendes Egetræsaadringen, og gamle Farver, især grønt, rødt Guld og rød marmorert Rammeværk fremkaldtes og restaureredes; i Frisefelterne gylden Fraktur: Anne Mickels datter Anno 1686, i Dørfyldingen Blomster.

Fig. 20. Greve. Lysekrone (S. 973).

P. N.1915

Iøvrigt er Kirkens Stolegavle, ialt 22 samt een uden Topstykke, der nu er anvendt i den moderne Præstestol, gamle med tilhørende Døre, alle efter Snedkerens vanlige Skema: to joniske Skælpilastre med Spor af skællagte Tunger, Maske i det fælles Postamentfelt, Frisefelt med afvekslende mørk og lys Intarsia og Topstykke med Englehoved (Fig. 19). Dørene har dobbelte Bladbøjler og for en stor Del deres gamle Bukkehornshængsler og Fjederlaase. Indgangspanelerne svarer til Dørfyldingerne og har skællagt Rammeværk; en Del gamle Ryglæn er bevaret. 1940 afrensedes et Lag Egetræsaadring, og Stoleværket staar nu i blank Eg med sort (Snedkerstaffering) paa Dørfyldingernes Profiler Al Intarsia er fornyet.

†*Pulpitur* opsattes 1616 (Rgsk.); ifølge Præsteindberetn. 1759 stod paa Pulpituret: Es. 2,3 og Ps. 147,12—15 paa Dansk.

Lysekrone (Fig. 20) o. 1700, meget stor. Skaftet, der bestaar af barokke Kugleled afbrudt af Plader, bærer ti Lysearme, hver med to muslingeagtige Lyseskaale, og derover ti Prydarme. Den vældige Hængekugle ender nederst i en Vindrueklase, Topfiguren forestiller Jupiter med Tordenkilen, ridende paa en Ørn.

†*Mindetavle.* »Ao. 1686 haver Greve Kirkes Patron, høyædle og velbaarne Frue Cancellarinde, Frue Margrethe Giedde, salig Her Holger Winds til Harre-
sted og Gieddesdahl ladet Kirken male under Hvelvingen samt Alter-Taulen
og Prædikestolen staffere, Gud til Ære og Kirken til Beprydelse«. Hang ifølge
Præsteindberetn. 1759 straks neden for Koret paa Kirkens nordre Væg.

Dørfloj fra 1777 i Vaabenhuset, af Eg. De fire lodrette Planker holdes paa
Bagsiden sammen af to vandrette Revler. Forsiden er klædt med profilerede
Revler, der danner et Rudemønster. Over en profileret Gesimsliste med Tand-
snit er der en halvrund Gavl med et ovalt, hvælvet Skjold, der bærer et
Dobbeltmonogram: MG (Michael Gjõe, Ejer af Geddesdal) i Laurbærkrans
flankeret af 17 — 77. Dør-Ring og Laasetøj er samtidige.

Klokker. 1) 1708, støbt af Friederich Holtzmann. Versaler mellem Bladborter,
den øvre med Masker, den nedre med Kogler og Blomster: »Convenite vivi
Deus timendus, surgite mortii orbis judicandus« (»kom sammen I levende,
Gud bør frygtes, staa op I døde, Jorden skal dømmes«). Paa Klokkelegemet:
»Campana hæc permittentibus templi procuratoribus illustrissimo dn. Ottone
Krabbe et nobiliss. episcopo Bornemanno anno MDCCVIII a Friderico Holz-
manno refusa; ita suos monet Grevenses« (»denne Klokke er omstøbt af F. H.
med Tilladelse af Kirkens Forstandere, velbyrdig Hr. Otto Krabbe og høj-
ærværdige Biskop Bornemann; saaledes paaminder den sine Sognefolk i
Greve«). Tvm. 103 cm.

2) Omstøbt 1862 af Gamst og Lunds Efterfølgere.

Ved Klokkeskatten 1528 afleveredes een †*Klokke*.

GRAVMINDER

Epitaf. O. 1661. Mikkell Madsen Butterup, død 4. Maj 1644, 60 Aar gl.,
efter at have været Sognepræst i 31 og Provst i 24 Aar, og Erik Mogensen
Bleking, død 10. Okt. 1661 i sit Embedes 18. og sin Alders 44. Aar. Lille Træ-
tavle i profileret Ramme; den latinske Indskrift er med gyldne Versaler paa
sort Bund, forneden er malet et vinget Timeglas, Blomster og Kranie over
Knogler. Tavlen fandtes 1940 paa Skolens Loft, restaureredes⁹ og ophængtes
paa Skibets Nordvæg.

†*Epitaf.* 1670. »Et Maleri af Hr. Willads Roeskild med Hustru og en
lille Datter; mellem ham og Hustruen staar Jesus paa Korset, paa den højre
Side: Depict, anno ætatis 34 minister 9 (»malet i hans Alders 34. og Em-
bedes 9. Aar«), paa hans venstre Haand 2. Kor. 14,16 paa Latin. Mellem Kor-
set og Hustruen staar Es. 30,15 paa Dansk, ved hendes venstre Haand: Anno
ætatis 38 conjug. utrius(que) 23 (»i hendes Alders 38. og begge sine Ægte-
skabers 23. Aar«)«. Hang i Koret (Præsteindb.). Sml. Gravsten Nr. 4.

Mindetavle, af Marmor over H. C. Valentiner, født 1767, død 1831. Indsat udvendig i Taarnets Sydside.

Gravsten. 1) O. 1620. Bodel Pedersdatter, født paa Samsø 1556, død i Grefve 17. Juni 1620, gift første Gang med Anders Clausøn, Borger i Roskild, i ni Aar (tre Børn, alle døde), anden Gang med Hr. Hans Pedersøn Wallø, fordum Sognepræst til disse Sogne i 22 Aar (een Datter, »som herhos hviler«). Ølandsk Kalksten, 190 x 103 cm, med fordybede Versaler og Ramme med indristede Kartoucheflige og Hjørnerosetter, mellem de nedre et Kranie med vinget Timeglas. Fra samme Værksted som Gravsten Nr. 94 i Køge S. Nicolai (S. 255). I Skibets Gulv.

2) O. 1652. Inger Pedersdatter, født i Vallengbech, død 6. Aug. 1652. Brudstykke af ølandsk Kalksten, 91 cm bred, med fordybede Versaler. Inden for Vaabenhusdøren.

3) 1654. Oluf Nielsen, født i Venterup 1578, død 28. Aug. 1653 i sin Alders 75. Aar, og hans Hustru Anna Olufsdatter, født i Carlslund 1585, død 12. Marts 1653 i sin Alders 68. Aar (... Sønner, tre Døtre). Stenen er bekostet 1654 af deres . . . børn og Svogre og tilhører dem og deres Arvinger. Ølandsk Kalksten, 177 x 101 cm, med fordybede Versaler, nu brudt i to Stykker. I Vaabenhusets Gulv.

4) O. 1661. Kirstine Hansdatter Rosck (Roskilde?), gift i fire Aar med Mikkel Madsen Butterup, død 7. Sept. 1619; under Indskriften M M P (monumentum memoriae posuit, d. e. han satte Stenen som Minde); endvidere Sognepræsterne Mikkel Madsen Butterup, død 4. Maj 1644, og Erik Mogensen Bleking, død 10. Okt. 1661 (sml. Epitaf S. 974). Indskriften over dem er besørget af Villads Olsen Roskilde, Hr. Eriks Efterfølger i Embede og Ægteskab (sml. †Epitaf S. 974). Ølandsk Kalksten, 186 x 148 cm, med fordybede Versaler og latinsk Indskrift samt religiøs Randskrift mellem fordybede Rammeliniér. Partiet med Indskrifterne, der optager Stenens nederste to Trediedele, er ved fordybede Linier delt i to Rundbuefelter, af hvilke det til højre indeholder Hustruens, det til venstre Præsternes Gravskrift. Den øvre Trediedel indeholder i kraftigt Relief den opstandne Frelser i Skyer flankeret af en knælende Præst og Præstekone, foran den sidste et Svøbelsesbarn og en knælende Pige. I Hjørnerne er der Cirkler med Evangelisttegnene i den øverste Halvdel, og tilsvarende Navne i den nederste glatte. Rejst op ad Vaabenhusets Vestvæg.

5) O. 1688. Kirsten Hansdaater, født i Kiøge . . . , i Tjeneste hos Fru Margrete Gede paa Gedesdahl i . . . Aar, gift med Fruens Fuldmægtig . . . Henning . . . (een dødfødt Søn), død 1688 i sit 47. Aar. Ølandsk Kalksten, 145 x 82 cm, med fordybede, meget slidte Versaler, religiøs Randskrift og fordybet Rammestreg med Volutter i Hjørnerne. I Korets Gulv.

Kirkegaardsmonument i ny-klassisk Stil over Michael Wulf Giøe, Justits-

raad, Ejer af Gieddesdahl, død 18. Maj 1795. Monumentet er af hvidt, graa-flammet Marmor, opsat mod Skibets Sydmur paa en Granitsokkel og paa en Bagklædning af glatte, graa Sandstenskvadre, der flankeres af »Palækvadre«. Det bestaar af en Indskrifttavle med fordybede Versaler under et Felt med en Guirlande, kronet af en Spidsgavl med en Sommerfugl; under Tavlen er der en rundbuet Niche med en Urne, hvorpaa staar fordybede Versaler: »Tilfreds«, og herunder har der været et smalt Felt med Akantus, som nu er forsvundet og erstattet af en glat Plade.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1616—19, 1713—19 (RA). — Synsforretninger 1620 (RA), 1812—19, 1823—43, 1844—77 (LA). — Præsteindberetning til Hofman 1759 (LA). — Museumsindberetninger af M. Mackeprang 1908 (Kalkmalerier), Poul Nørlund og Knud Barfoed 1915, K. Uldall 1922 (Kirkerist, Gravkælder), C. G. Schultz 1931 (Vaabenhus) og V. Hermansen 1940 (Kalkmalerier). Revideret af E. Moltke, Elna Møller og Kirsten Weber-Andersen 1946.

J. Kørnerup: Notebøger X. 1866. S. 50, XVI. 1868. S. 55 f. (NM). — Samme: Thune Herred antiqvarisk undersøgt i Sommeren 1876 (NM).

V. Mortensen: Gamle Gravstene i Tune Herred, i AarbKbh. 1914. S. 52 f.

¹ Ny Kirkehist. Saml. V, 184, 188. ² Fortegnelser vedk. Kirker og Sognekald 1630 (—1702) (RA), Fortegnelse over Danmarks Kirker 1666 (RA). ³ Konceptspecifikationer over Konge- og Kirketiender i Sj. Stift 1702 (RA). ⁴ Kronens Skøder III, 801. ⁵ Meddelt af Billedskærer Borre. ⁶ Beretningen siger ganske vist fire, men det samme er Tilfældet med Kagstrup. ⁷ Brev af 19. Juni 1875 (NM). ⁸ Mackeprang: Døbefonte S. 405. ⁹ Af Einar V. Jensen.

Fig. 21. Greve 1798.